

De invoering van de Belse draperie te Brugge tijdens het Calvinistisch bewind, en verdere evolutie.

Het calvinistisch bewind te Brugge.

Over het calvinistisch bewind te Brugge, en voornamelijk over de economie tijdens deze periode die zich uitstrekte van 22 maart 1578 tot de herovering door Farnèse einde mei 1584, werd tot dusver weinig geschreven.

Bekend is echter wel dat in de zeventiger jaren van de 16e eeuw in Antwerpen, Mechelen, Brugge, Brussel, Ieper, alsook in sommige waalse steden een revolutionair calvinistisch «College van 18 mannen» werd aangesteld, die de stedelijke magistraat van roomsgezinden zuiverde ¹. Te Brugge gebeurde dit nadat Ryhove zonder tegenstand vanuit Gent, waar de calvinisten reeds stevig het roer in handen hadden, de stad binnengetrokken was.

Opmerkelijk is wel dat, waar te Gent het «Comité der XVIII» de macht van de aloude ambachten in de stadsmagistraat opnieuw herstelde — consequent aan de democra-

1. O.m. R. Van Roosbroeck, *Willem van Oranje, droom en gestalte*. Vlaamse wetenschappelijke pocket. Hasselt, 1962, p. 162. Aangaande de toestand op het einde van het calvinistisch bewind te Brugge, zie ook E.I. Strubbe, *Het verval van het protestantisme te Brugge na 1584*, in *Annales de la Soc. d'Emul. de Bruges*, dl. 67, jg. 1924, p. 23-37. De documenten in A.C. De Schrevel, *Recueil de documents relatifs aux troubles religieux en Flandre, 1577-1584*, 3 dln. (uitgegeven door de Soc. d'Emul., Mélanges, VIII-XI, Brugge, 1921) hebben geen betrekking op hetgeen hier behandeld wordt. Hetzelfde geldt voor *Troubles religieux du XVIe siècle au quartier de Bruges, 1566-1568*, Brugge, 1894, van dezelfde auteur; hier wordt trouwens een vroegere periode behandeld.

tische beginselen van het calvinisme —, dit niet gebeurde te Brugge. Hier bleven de ambachten verstoken van het recht om vertegenwoordigers in de stadsmagistraat te bezitten, wat reeds sinds 1490 het geval was. Sedert die tijd immers, waren het uitsluitend landeigenaars, rechtsgeleerden, en vooral kooplieden die de stedelijke magistraat vertegenwoordigden. Die toestand bleef ongewijzigd tijdens de periode hier behandeld; de nieuwe stadsmagistraat werd gerecruteerd uit dezelfde sociale klasse van gegoede notabelen ².

Dit had zonder twijfel zijn weerslag op de economische toestand in het algemeen, en het statuut van de talrijke naar Brugge uitgeweken calvinisten waaronder die van Belle in 't bijzonder.

De economie tijdens het calvinistisch bewind.

Vooraleer over te gaan tot de invoering van de belse draperie zelf, is het nuttig summier de houding van de godsdienst, inzonderheid de rooms-katholieke en de calvinistische, t.o.v. de economie te belichten. Inderdaad, sommige historici — vooral Weber ³ en Posthumus ⁴ — zijn van mening, en trachten te bewijzen dat het calvinisme de *conditio sine qua non* was voor de heropleving van het kapitalisme in de 16e eeuw, wat ons eventueel in die richting zou kunnen georiënteerd hebben in ons onderzoek naar de economische toestand tijdens het calvinistisch bewind te Brugge. Deze stelling ging louter uit van de overweging dat de calvinistische leer geen bezwaar zag in het verzamelen

2. J.A. Van Houtte, *Brugge, vroeger en nu*. Fibula Heemschutsreeks. Antwerpen-Bussum, 1969, p. 60. Aangaande de democratische richting van het calvinistische bewind te Gent, zie A. Despretz, *De instauratie der Gentse calvinistische republiek (1577-1579)*, in *Hand. der Maatschappij voor Gesch. en Oudheidk. te Gent*, 1963, Nieuwe reeks, dl. 17, p. 119-229; vooral het hoofdstuk over de magistraat, p. 141-156.

3. M. Weber, *Gesammelte Aufsätze zur Religionssoziologie*.

4. N.W. Posthumus, *De geschiedenis van de Leidse lakenindustrie*. 's Gravenhage, 1908, 3 dln., dl. II, p. 335.

van kapitaal. Elkeen diende zijn beroep, zijnde een door God opgelegde taak, zo goed mogelijk te vervullen, dus ook een koopman of financier. De Kerk echter stond nogal afwijzend tegenover het opeenstapelen van fortuinen. Haar ideaal was eerder dit welke men bvb. aantreft in de middeleeuwse ambachten, waar men streefde naar een systeem waarin iedereen ongeveer gelijk, maar niet té veel verdienende ⁵. Al zijn die respectievelijke houdingen moeilijk te betwisten, dan dient daaraan toch toegevoegd dat de stellingname van de rooms-katholieke Kerk t.o.v. de economie vooral de middeleeuwen betrof, en toen reeds, gezien de winstgevende handel niet te stuiten was, haar houding versoepelde; al spoedig immers werd de winst, aanvankelijk verboden, toegelaten in geval van gevaar voor het geïnvesteerde kapitaal. Kan men nu opwerpen dat de meer ascetische levenshouding van de calvinisten een grotere concentratie van kapitaal zou gunstiger maken, dan is het toch merkwaardig dat de grootste en meest bekende kapitaalkrachtige families het rooms-katholicisme toegedaan waren, zoals bvb. de schatrijke Fugger, de Welser en sommige italiaanse families. Ook wij wezen er reeds op in een artikel dat men te Brugge vanaf het einde van de 15e eeuw maatregelen trof om het hinderlijke minutieus-gereguleerde ambachtelijk systeem te laten varen door nieuwe «ambachten» — in zoverre die term nog gebruikt kon worden — in het leven te roepen, waarvan de reglementen, theoretisch althans, een onbepaalde opeenstapeling van kapitaal mogelijk maakten. Is dit laatste niet gebeurd, dan wijst geen enkel teken er echter op dat de reden daarvan te wijten zou zijn aan scrupules van godsdienstige aard ⁶. Vanwaar dan de bewe-

5. Als voorbeeld van de strenge reglementering in de Brugse textielambachten: W. Van Waesberghe, *De reglementering van de traditionele textielambachten in de 15e en 16e eeuw*, in *Appeltjes van het Meetjesland*, nr. 20, 1969, p. 157-173.

6. W. Van Waesberghe, *De invoering van de nieuwe textielnijverheden te Brugge en hun reglementering (einde 15e-16e eeuw)*, in *Appeltjes van het Meetjesland*, nr. 20, 1969, p. 237-238. Hierin worden enkele regels gewijd aan de belse draperie.

ring van o.m. Weber en Posthumus? Hun stelling staven zij nochtans met voorbeelden waaruit onmiskenbaar blijkt dat een heropleving van het kapitalisme tot stand kwam in bepaalde calvinistisch geworden gebieden. Of de godsdienst in se echter hiervan aan de basis lag, is zeer te betwijfelen. Ons inziens dient men de voornaamste oorzaken van die heropleving terug te brengen tot een zekere verwarde toestand, die tijdens de «beroerde tijden» als gevolg had een verwaarlozing aangaande het toepassen van verouderde reglementen op economisch gebied, en vooral tot het feit dat een groot deel van de calvinistische vluchtelingen, kooplui of ambachtslieden zijnde, als dusdanig de economie een nieuwe impuls gaven.

Ook Zegher van Male, — een tijdgenoot, wiens «Lamentatie» die hij in de negentiger jaren van de 16e eeuw op tachtigjarige leeftijd schreef, een van de voornaamste bronnen is over de toestand tijdens de «Geuzerie» te Brugge — brengt nergens de godsdienst in se, welke die ook weze in verband met de economische toestand te Brugge tijdens het calvinistisch bewind. Wel wijt hij, als overtuigd katholiek, veelal de schuld van wat hij beschouwt als een crisisperiode aan de geuzen, maar niet aan hun godsdienst. Zo wijst hij erop dat de fusteinindustrie grotendeels in verval geraakte door het feit dat de fusteynen na hun afwerking slecht gecontroleerd werden, gezien vele fusteyniers in de «eed» als deken en vindere opgenomen werden en in die functie hun eigen lakens waardeerden, wat natuurlijk fraude tot gevolg had. Zo kregen de brugse fusteynen een slechte faam, met blijvende gevolgen. Toen Zegher van Male vóór de geuzerie als deken «ter halle» fusteynen controleerde, werden er, naar hij beweert, wekelijks 650, 700, ja, 800 fusteynen geproduceerd, terwijl er nu, d.w.z. wanneer hij zijn werk schreef, nog slechts een tweehonderdtal per week gewaardeerd werden. Wegens dezelfde nalatigheid, moedwillig of niet, was ook de hondschootse saaiindustrie tijdens de «beroerde tijden» aan een crisis onderhevig. Gelukkig

kwam, steeds volgens hem, die industrie na het vernieuwen van de Wet in 1584, weer tot zulke bloei, dat men op een bepaald ogenblik zelfs gebrek had aan werklieden om in de saaijverheid te werken. Overigens stelt hij echter de economie van de 2e helft van de 16e eeuw, en vooral tijdens het calvinistisch bewind te Brugge, uitermate somber voor; alle andere ambachten gingen achteruit, terwijl praktisch ook alle koopliedenaties Brugge verlieten. Die toestand verbeterde niet na het calvinistisch bewind ⁷.

Bewijzen dat Brugge over gans de lijn een economische heropleving kende in de 2e helft van de 16e eeuw en inzonderheid tijdens het calvinistisch bewind, is een onmogelijke, en zelfs onzinnige taak. Genoegzaam is immers bekend, zonder daarom beroep te moeten doen op het getuigenis van Zegher van Male, dat Antwerpen reeds vanaf het laatste kwart van de 15e eeuw langzamerhand de rol van Brugge als economisch centrum overnam.

De vraag of er toch geen enkel lichtpunt te bespeuren valt wat de economie tijdens het calvinistisch bewind te Brugge betreft, heeft ons onderzoek gericht op de invoering van een nieuwe draperie naar de techniek van Belle, waarvan Zegher van Male in hogervernoemd werk geen gewag maakt, al vermeldt hij wél de draperie naar de techniek van Armentiers, ingevoerd rond 1530, die echter succesrijk niet hoog opliep ⁸.

7. Zegher Van Male, *Lamentatie behelzende wat datter aenmerkensweerdig geschiet is ten tyde vande geuzerie ende beeldstormerie binnen ende omtrent de stad van Brugghe*. (Uitgegeven dr. de Maatschappij der Vlaamse bibliophilen, 3e serie, nr. 2, Gent, 1859). Zie ook W. Brulez, *Brugge en Antwerpen in de 15e en 16e eeuw. Een tegenstelling?* in *Tijdschr. voor Gesch.*, 1970, jg. 83, nr. 1, p. 15-37. Idem, *De handelsbalans der Nederlanden in het midden van de 16e eeuw*, in *Bijdragen voor de gesch. der Nederl.*, 1966-1967, dl. 21, nr. 3-4. 's Gravenhage - Antwerpen, 1967, p. 278-310.

8. Over de invoering van de nieuwe textielnijverheden te Brugge, cfr. ons hogervermeld artikel in voetnoot 6, p. 222-234.

De invoering van de belse draperie.

Belle, tegenwoordig Bailleul, was een van de talrijke platelandssteden uit de «Westhoek» waar de lakennijverheid vooral sinds de late middeleeuwen een geweldige bloei kende; te Belle was die lakennijverheid reeds belangrijk in de 12e eeuw⁹.

Wanneer de handige Farnèse erin slaagde door de Unie van Atrecht in 1579 de katholiek gebleven bezittende klassen van Henegouwen, Frans-Vlaanderen en Artesië, vooral bevreesd door de uitspattingen van de gentse calvinisten, rond zich te scharen, verkozen velen, die het calvinisme trouw bleven, te emigreren uit die streken van waaruit deze hervormde godsdienst zich nochtans over de Nederlanden verspreid had.

Dat reeds datzelfde jaar zich te Brugge drapiers uit het Belse kwamen vestigen, kan men afleiden uit een proces, daterend van 1584, — waarover verder meer —, waarin sprake is dat er te Brugge reeds gedurende vijf jaar belse lakens vervaardigd worden¹⁰. In 1582 (15 november) vinden we een stadsordonnantie van 31 artikels, echter uitsluitend betrekking hebbend op het technische proces aangaande het vervaardigen van belse lakenen, wat er toch wel op wijst dat de productie van belse lakenen zich niet meer uitsluitend tot de invoerders ervan beperkte, zodat er reeds een zekere reglementering nodig werd geacht¹¹. Eén jaar later,

9. O.m. Detrez, *Bailleul en Flandre*, Bailleul, 1932. Om alle misverstand te voorkomen, dient er hier op gewezen dat men geenszins de belse lakenen mag verwarren met «bellaerden», waarvan het warandatiemerk een bel was, en tot de klassieke draperie van de grote Vlaamse steden behoorden. Zo komen de «fyne Brugse bellaerden» o.m. voor in de vijftiende eeuwse weverskeure in *Collection des keures ou statuts de tous les métiers de Bruges*. (Uitgegeven door de soc. d'Emul. de Bruges, Gent, 1842, p. 12-23) en werden eveneens nog geweven in de 16e eeuw in het raam van de traditionele textielambachten (L. Gilliodts Van Severen, *Cartulaire de l'ancien estaple de Bruges*, Brugge 1904-1906, 4 dln., dl. II, nrs. 1656 en 1661).

10. L. Gilliodts Van Severen, *op. cit.*, dl. III, nr. 1988.

11. Brugge, R.A., Fonds van de ambachten, lakenwevers, charter nr. blauw 8413.

terwijl steeds maar vluchtelingen uit de Westhoek waaronder uit Belle bleven toekomen ¹², krijgen we voor het eerst een aanduiding die er op wijst dat de wevers van het aloude «wulleweversambacht» eens te meer niet aanvaardden dat vreemdelingen, niet «vrij» in hun ambacht, zo maar begonnen lakens te vervaardigen. De leden van de vier traditionele ambachten, zijnde de wevers, volders, scheerders en ververs, nog steeds hun voorbijgestreefd middeleeuws monopolie vóór ogen houdend, hadden immers steeds geprotesteerd wanneer de stadsmagistraat in de loop van de 16e eeuw vreemde textielnijverheden te Brugge wilde invoeren met een apart statuut. Dit gaf natuurlijk aanleiding tot talrijke processen ¹³. In dit geval gaat het om een verzoening tussen de belse en de brugse wevers vóór de stadsmagistraat. Waarschijnlijk hadden de brugse wevers reeds lange tijd gepoogd de ingeweken belse wevers in hun eigen aloud ambacht in te schakelen, wat laatstgenoemden geweigerd hadden, wegens de talrijke lasten die dit zou meegebracht hebben — al hadden ze in dit geval dan ook het recht gehad de lakens te weven die de brugse wolwevers gewoon waren te vervaardigen. Het hogervermeld compromis kwam tenslotte neer op het volgende. De belse wevers die niet wilden in het oud wolweversambacht opgenomen worden, — zonder twijfel de meesten —, zouden van nu voortaan wekelijks één groot betalen aan laatstgenoemd ambacht, en hun werkgezellen jaarlijks 12 groten ¹⁴; dit zijn bepalingen die eveneens voorkomen in de algemene ordonnantie aan-

12. L. Gilliodts-Van Severen, *Cartulaire de l'ancien grand tonlieu de Bruges*. Brugge, 2 dln., dl. I, p. 244, nr. 2891.

13. L. Gilliodts Van Severen, *Cart. de l'anc. est. de Bruges*, dl. III, nrs. 1352, 1926, 1721, 1763, alsook Brugge, R.A. Fonds van de ambachten, wevers, charters nrs. blauw 8963, 8365, 8385; volders nr. 478; droogscheerders, charter nr. 418.

14. Brugge, R.A. Fonds van de ambachten, *registre aux keures et ordonnances* nr. 486, p. 55. De datering daarvan vinden we in het regest bij L. Gilliodts Van Severen, *op. cit.*, dl. III, p. 285, nr. 1980, waaruit eveneens blijkt dat een gelijkaardig akkoord getroffen werd tussen het oud brugs tykweversambacht en ingeweken wevers van ammelanden.

gaande de lakennijverheid naar belse techniek van 21 april 1585, dus uitgevaardigd één jaar na het calvinistisch bewind¹⁵.

Belangrijker is een innovatie die de belse drapiers te Brugge tot stand brachten en welke, zoals dit o.m. te Gent het geval was geweest, ook te Brugge op hevige tegenkantsluitte, nl. het oprichten van een volmolen. Deze mechanisch door waterkracht op gang gedreven molen schijnt reeds in Frankrijk in de 11e eeuw gekend te zijn, en in Engeland algemeen gebruikt in de 13e eeuw, daar opgericht buiten de steden in heuvelachtige streken waar snelstromende riviertjes het tuig in werking stelden¹⁶. Wanneer men door middel van een sas het bijna stilstaand water te Brugge de kracht gaf een volmolen op gang te brengen, had dit natuurlijk een hevige reactie tot gevolg vanwege de leden van het traditionele brugse voldersambacht, die sinds eeuwen in hun volderskuip de lakens met de voeten volden; die machine immers nam hun voor het grootste deel het werk af. Vandaar op 24 oktober 1584, vijf maanden na het calvinistisch bewind, een proces dienaangaande. Drapiers van belse lakens hebben tweërlei grieven, en geven die te kennen aan de brugse stadsmagistraat. Eerst beklagen zij zich erover dat, gezien de politieke toestand, te Brugge reeds 3 à 4 maanden niet meer «gedrapierd noch geloyt was up de Belse keure» daar de volmolen buiten werking was gesteld tijdens de zomer, zodat vele drapiers, na de vrede, terug naar Belle vertrokken. Zij vragen maatregelen om daaraan te verhelpen, gezien het volgens hen ook daardoor slecht ging met de saaiindustrie — en dat dit inderdaad het geval was, bewijst ons een andere bron. Zij eisen niet alleen het opnieuw in werking stellen van de volmolen, doch eveneens het oprichten van nieuwe molens,

15. Bijlage, art. 38 en 39.

16. T.K. Derry en Trevor I. Williams, *De triomftocht van de techniek*, 2 dln., Amsterdam-Brussel, 1968, dl. II, p. 91-92; G. Sicard, *Aux origines des sociétés anonymes. Les moulins de Toulouse au moyen-âge*, Rennes-Paris, 1952, p. 69-73; 87-91.

opdat de lakens niet naar Gent zouden moeten gezonden worden om gevold te worden. Anderzijds vragen zij de stadsmagistraat de eis te negeren van de «voetvolders» - voor wie natuurlijk de volmolen, die het werk in hun plaats deed, een doorn in het oog was. Laatstgenoemden hadden zonder twijfel betoogd dat de molen in kwestie de lakens zo goed niet afwerkte als zij, en geëist dat hij buiten werking zou gesteld worden, want de belse drapiers wijzen erop dat «binnen de zeventhien (sic) nederlanden gheenen beter nocte ghetrauwwer laken ghemact en zijn gheweest binnen vijf jaren herwaerts, dan die binnen Brugge ghemact zijn gheweest up der voors. belsche keure». Voor de beste soort van belse lakens te Brugge vervaardigd, de «84» genaamd naar het merk dat ze kregen, scheen men inderdaad zowel op de markt te Brugge als te Antwerpen 2 pond 10 schellingen méér te geven per stuk dan de «84» te Ieper en op andere plaatsen vervaardigd. Als getuigen hiervan brachten ze kooplieden met zich mee, die dit aan de stadsmagistraat bevestigden. Verder betogen ze dat de traditionele manier van vollen dubbel zoveel kost als het vollen met de molen, terwijl anderzijds de belse lakens, zwaar geweven zijnde, niet geschikt zijn om met de voeten in de volderskuip gevold te worden. Eindelijk besluiten ze hun betoog met het verzoek de drapier op dit gebied de vrijheid te laten; hij weet wel hoe de lakens het best vervaardigd dienen te worden om aan de man te brengen ¹⁷!

Uit hetgeen hierboven beschreven werd kan men zonder

17. L. Gilliodts-Van Severen, *op. cit.*, dl. III, p. 292-294, nr. 1988. Hier ook het regest van de bron die de achteruitgang van de saainijverheid aantoont, gebaseerd op het «Ferieboec der Trésoriers» (1578-1585), fol. III, nr. 1, in het S.A. te Brugge. De personen die de drapiers van belse lakenen in dit proces vertegenwoordigden waren Anthone Bonnet, Anthone de France, Francois de France, Pieter de Smet, Pieter Hueslynck, Pieter Neuville, meester Caerle Smagghe, Jan Vadevint, Mahieu Schakele, Ghys Ooterman, Francois Bels, Heinric Bloc, wed. van Robert de Langhe, en Jan de Bouckere. De namen van de anderen worden niet vermeld.

twijfel afleiden dat de lakens naar belse techniek te Brugge vervaardigd, gedurende een bepaalde tijd, en dit tijdens het calvinistisch bewind, toch een zeker succes gekend hebben, daarbij in aanmerking genomen dat op dit proces niet minder dan 21 personen de belse drapiers vertegenwoordigden.

Op 29 april 1585 wordt een algemene keure aangaande de belse draperie te Brugge door middel van een hallegebod uitgevaardigd, wat impliceert dat men zich hier richt tot de brugse bevolking in 't algemeen, en waaruit men kan afleiden dat deze draperie in die tijd nog stand hield ¹⁸.

Ondertussen zien de leden van het traditionele voldersambacht niet af van hun pogingen om de werking van de volmolen te verhinderen; hieruit blijkt tevens dat het verlangen van de drapiers van belse lakens er verscheidene op te richten, blijkbaar niet in vervulling is gegaan. De volders eisen dat hij zou afgebroken worden, of tenminste uitsluitend zou gebruikt worden om belse lakens te vollen. Op deze eis van 20 mei 1586 wordt door de stadsmagistraat ingegaan op 17 oktober; voortaan mochten slechts belse lakens naar de volmolen gebracht worden ¹⁹. Deed de stadsmagistraat deze uitspraak uitsluitend om de hand boven het hoofd te houden van het aloude voldersambacht? Reeds valt het op dat in de keure van 1585 gewag gemaakt wordt van het feit dat de lakens, niet behoorlijk gevold met de molen, door de «voetvolders» overgedaan dienen te worden ²⁰. Een attest afgeleverd op 25 september 1600 aan de stadsmagistraat door Joost van Overdijle en Jean de Gorres, lakensnijders of -verkopers, licht ons daarover meer in. Hieruit blijkt immers dat de belse lakens, meer bepaald de «roo kleine bellen, grote bellen en anthonissen», gevold op de traditionele manier, met meer succes verkocht worden wegens het feit dat de volmolen vlekken teweegbrengt, en dat ditzelfde het geval is aangaande de lakens naar de

18. Zie bijlage.

19. L. Gilliodts Van Severen, *op. cit.*, dl. II, p. 297, nr. 1891.

20. Bijlage, art. 28.

techniek van Nieuwkerke vervaardigd, zijnde «roo kepers»²¹. Op zijn minst, aldus voormelde lakenverkopers, zou men door een teken moeten kunnen onderscheiden of die al dan niet door een molen gevold werden. Dit was trouwens het geval voor de lakens die de drapiers uit de Westhoek naar Blendequés (bij St.-Omaars) zonden om daar door de molen gevold te worden; indien dit gebeurde, werd er als merkteken een molen op de lakens geprent²².

Dat een volmolen echter nog werkte, en ook, misschien door perfectionering, «fijne lakenen» volde in 1665, bewijst ons een document dat inhoudt dat de volder daar werkzaam — meer bepaald aan het minnewater —, een gedetailleerd verslag van zijn activiteiten diende over te maken aan de stadsmagistraat om zijn loon te bepalen; wat eveneens bewijst dat de molen eigendom was van de stad, en de genoemde volder noch min noch meer een stadswerkman was²³.

Dat anderzijds in de 17e eeuw nog lakens van het belse type te Brugge vervaardigd werden, kan men afleiden uit een beslissing van de stadsmagistraat, in 1604, aangaande het feit dat de vele lakens die naar Brugge gebracht werden om geblauwd te worden of eenvoudig om er een warandatie-merk te verkrijgen, niet nat mochten zijn, maar droog, zoals de belse, te Brugge «gedrapierd»²⁴.

Inrichting van het «ambacht».

Gaf de keure van 15 november 1582 slechts richtlijnen

21. Aangaande de draperie te Nieuwkerke, zie A.E. De Sagher, *Recueil de documents relatifs à l'histoire de l'industrie drapière en Flandre. Deuxième partie. Le Sud-Ouest de la Flandre depuis l'époque Bourguignonne*. Tome 3, Brussel 1966, p. 93-228; I. Diegerick, *Neuve-Église. Notes sur sa draperie et ses chambres de historique*, in *Ann. de la Soc. d'Emul. de Bruges*, dl. 14, 1855, p. 239 en volg.; F. Van De Putte, *Notes et analectes devant servir à une histoire complète de Neuve-Église*, in *Ann. de la Soc. d'Emul. de Bruges*, dl. 12, 1850, p. 254 en volg.

22. L. Gilliodts Van Severen, *op. cit.*, dl. III, p. 355, nr. 2857.

23. L. Gilliodts Van Severen, *op. cit.*, dl. III, p. 494, nr. 2155.

24. L. Gilliodts Van Severen, *op. cit.*, dl. III, p. 363, nr. 2066.

van technische aard, zoals in vorige paragraaf gezegd, dan leert de algemene ordonnantie van 29 april 1585, in bijlage uitgegeven, ons meer aangaande de inrichting van het «ambacht» - in zoverre dat we, zoals verder zal blijken, die term in de traditionele betekenis van het woord nog kunnen gebruiken.

Inderdaad, reeds vanaf het einde van de 15e eeuw werden onder impuls van de stadsmagistraat nieuwe textielnijverheden ingevoerd, die een aparte reglementering kregen en zoveel mogelijk onafhankelijk stonden t.o.v. de traditionele textielambachten met hun strakke reglementering, die, gezien de economische malaise, niet meer aan de vereisten voldeden. Dit werd door ons reeds in twee artikels aangetoond. Blijkbaar slaagde men erin de saai- en fusteinindustrie — te Brugge niet beschouwd als behorende tot de «draperie» — praktisch volledig van de traditionele textielambachten af te scheiden, waarschijnlijk omdat die een, zij het dan met hoogten en laagten, blijvend succes hadden, en ook omdat er volledige nieuwe deelbewerkingen bij te pas kwamen aangaande het vervaardigen van die textielsoorten. Voor de «nieuwe draperie» was dit blijkbaar niet het geval. De in de loop van de 16e eeuw ingevoerde nieuwe lakennijverheid naar de techniek van Nieuwkerke, Leiden en Armentiers kende weinig opgang; ook Zegher van Male bevestigt het failliet van de «nieuwe draperie» en spreekt zelfs uitsluitend van de draperie naar Armentiers model, die bijna volledig teniet ging. Hier is er wél een filiatie tussen de oude textielambachten en de nieuwe draperie. De ambachtslieden van hogergenoemde ambachten is het toegelaten die nieuw-ingevoerde lakens te vervaardigen, doch ze pogen tevergeefs de «nieuwe draperie» volledig in het raam van hun oude ambachten te incorporeren. Talrijke processen bewijzen dit ²⁵.

25. W. Van Waesberghe, *De reglementering van de traditionele textielnijverheden te Brugge. - De invoering van de nieuwe textielnijverheden en hun reglementering*, in *Appeltjes van het Meet-*

Uit de hogervermelde keure van 1585 blijkt evenzeer het ietwat «dubbelzinnig» karakter van het «ambacht» van de draperie naar belse techniek. Het is zelfstandig, en toch op een zekere manier verbonden met de traditionele textielneringen. Uit het compromis tussen de te Brugge ingeweken belse wevers en het «wulleweversambacht» bleek reeds dat eerstgenoemden een zeker bedrag aan dit aloud ambacht dienden te betalen ²⁶. Was de stadsmagistraat tijdens het calvinistisch bewind vernieuwd geweest op de manier zoals dit te Gent gebeurd was, d.w.z. waren de ambachten er weer in opgenomen, dan hadden de belse drapiers zeer waarschijnlijk geen apart statuut verkregen, en zouden ze ingeschakeld geweest zijn in het raam van de oude textielambachten met alle lasten daaraan verbonden. Te Brugge echter bleef de stedelijke magistraat gerecruteerd uit dezelfde aristocratische klasse, zonder dat de ambachten daarin vertegenwoordigers hadden, zoals in het eerste hoofdstuk uiteengezet. En desalniettemin leiden we uit de keure af dat de stadsmagistraat de hand boven het hoofd hield van de oude textielambachten.

De toelatingsvoorwaarden zoals die in hogergenoemd compromis tot uiting komen en integraal overgenomen worden in de keure van 1585 — dus na het calvinistisch bewind —, kunnen als volgt geresumeerd worden. Elkeen, poorter of vreemde, als hij maar in de stad woont en «hem eerlicke ghedreghen heeft in zijnen handele», is het toegelaten lakens naar belse techniek te produceren. Hij dient echter wél wekelijks per weefgetouw 1 groot te betalen die ten goede komt zowel aan de armen van het oud weversambacht, als aan de «aencomende vrimde draperie-verweekten», - waaruit zonder twijfel kan afgeleid worden dat de toestand van de draperie, globaal genomen, niet zo schitte-

jesland, nr. 20, 1969, respectievelijk p. 157-173, 218-238. Over de geschillen tussen de traditionele Brugse textielambachten en de «nieuwe drapiers» in de 16e eeuw cfr. voetnoot 13.

26. Cfr. p. 34.

rend was. Voor hun werkgezellen (of de werkgezellen zelf) dienen zij jaarlijks 20 groten te betalen aan het oude weversambacht, zonder meer. Het is echter slechts toegestaan 3 weefgetouwen «ten hooghsten» te gebruiken, wat wel een maatregel is die eerder past in het raam van een middeleeuws ambacht, waar men er scherp over waakte dat de ene niet veel meer zou produceren dan de andere ²⁷. Daaraan dient echter toegevoegd, dat het werken met maximum drie getouwen reeds van kracht was vóór het calvinistisch bewind voor andere nieuw-ingevoerde draperieën, - doch niet voor saai- of fusteinindustrie ²⁸.

Evenzo kan men aan de hand van de keure zelf die goodwill van de stedelijke magistraat t.o.v. het oude droogscheerdersambacht aantonen; het is de drapiers toegelaten indien ze dit wensen, hun eigen lakenen, doch niet «andersmans goed» te scheren, en dan nog mits jaarlijks 20 groten aan het droogscheerdersambacht te betalen. Op de overtreding van dit artikel staat een boete van 23 pond parisisen, die eveneens ten goede komen aan het droogscheerdersambacht ²⁹. De tribulaties gerezen tussen de drapiers van belse lakens en de brugse volders in verband met het oprichten van de volmolen, werden in vorig hoofdstuk reeds uitvoerig besproken; de keure zelf wijst erop dat de lakens met de molen of met de voet mogen gevold worden; doch

27. Bijlage art. 1, 38 en 39.

28. O.m. Brugge, R.A. Fonds van de ambachten, charters nr. blauw 8450 en 8453. Voornaamste keuren uit de 16e eeuw aangaande de saainijverheid naar hondschootse techniek, de keure van 4 okt. 1550 in: Brugge, S.A. *Hallegeboden, 1592-1553*, fol. 368-372 vo, en de ordonnantie van 1583, inhoudend een volledige codificatie van de toen geldende regeling van de saainijverheid naar hondschootse techniek in: L. Gilliodts-Van Severen, *Inventaire diplomatique des archives de l'ancienne école Bogarde à Bruges (1242-1806)*, Brugge, 1899-1906, 3 dln., dl. I, p. 366-387. Voor de fusteinijverheid: de keure van 14 jan. 1523 in: Brugge, S.A., *Hallegeboden 1513-1530*, fol. 345 vo - 347, alsook de volledige codificatie (74 art.) van de keuren van deze industrie uitgevaardigd op 16 jan. 1578, in: Brugge, S.A., *Hallegeboden 1574-1583*, fol. 126 vo - 138.

29. Bijlage art. 37.

de lakens, slecht gevold met de molen, dienen overgedaan te worden door de «voetvolders»³⁰. Liggen aan de basis van deze bepalingen in de eerste plaats overwegingen van technische aard, dan dient men toch niet uit te sluiten dat ze evenzeer uitgevaardigd werden om de leden van het oud voldersambacht tevreden te stellen. Dezelfde bemerking geldt eveneens voor het verbod dat de drapiers andere lakenen dan belse, zoals sayen, bayen, greynen, stickwerken zouden vervaardigen; dit is immers niet alleen verboden om het vermengen van verschillende wolsoorten te vermijden, maar ook omdat een «ambacht, wel gedaen, bestant genoeg es om een meestre met zyn mesnaige volle werk te leveren». Of het «ambacht» op dit ogenblik werkelijk «wel gedaen» was, of als dit slechts een wensdroom was van de stedelijke magistraat, kan uit de tekst niet uitgemaakt worden³¹.

De deken en vinders van de draperie naar de techniek van Belle hebben echter niets te zien met die van de oude draperie-neringen. Elk jaar dient door de vroegere deken en vinders van de drapiers van belse lakens rond half juli een lijst van kandidaten voorgelegd aan de stadsmagistraat, waaruit laatstgenoemden een nieuwe deken en eed kiezen. Daarbij wordt aan de deken en eed voorgehouden bij deze lijst «bij geschrifte» alle «inconvenienten» tijdens hun dienstjaar gebeurd, aan de stadsmagistraat te laten kennen³². Dat dit «ambacht» nog weinig gemeens heeft met een traditioneel ambacht, blijkt ook duidelijk uit het feit dat in deze keure deken en vinders synoniem worden voor «loyers», d.w.z. zij die het laken dienen te waarderen en er tenslotte een loodje aanhangen indien het laken aan de voorgeschreven vereisten heeft voldaan, daar waar de taken van de deken en vinders van een middeleeuws ambacht veelvuldiger waren, gezien de voorschriften van zulk ambacht betrekking

30. Bijlage art. 27 en 28.

31. Bijlage art. 10.

32. Bijlage art. 3 en 21.

hebben op alle aspecten van het leven van de ambachtslieden ³³. Verder is er in deze keure geen sprake meer van opgelegde werkduur, noch van een vorm van gilde of godsdienstige genootschap in het raam van een ambacht; alle overbodige «belasting» in de schoot van dit nieuw «ambacht» werd geweerd, — wat reeds tot uiting kwam in de reglementering van de vroegere nieuwe textielneringen —, opdat het de kans zou krijgen zo produktief mogelijk te zijn.

De overige bepalingen van deze uit 47 artikelen bestaande keure, betreffen in de eerste plaats voorschriften van technische aard, waaraan de drapier zich dient te houden, opdat geen frauden zouden ontstaan. Op deze technische voorschriften wordt in ons artikel verder niet ingegaan. Alleen weze nog opgemerkt dat er een viertal lakensoorten vervaardigd werden, genaamd «84, 78, 74 en 68», afgeleid van het merk dat erop geprent werd nadat ze alle deelverwerkingen met succes hadden ondergaan.

BESLUIT.

Van de invloed van de godsdienst in se, zij het nu de rooms-katholieke of de calvinistische, op de economische toestand tijdens het calvinistisch bewind te Brugge, is niets te bespeuren. De stedelijke magistraat, gerecruteerd uit dezelfde sociale klassen als vóór het calvinistisch bewind, waarin kooplui maar geen ambachtslieden zetelden, gaf de inwijkelingen, inzonderheid hier de belse, zoveel mogelijk vrijheid om hun stiel uit te oefenen, dit met het oog op een eventuele heropbloei van een deel van het economisch leven te Brugge. Toch hield hij de hand boven het hoofd van de wegwijnende aloude textielambachten. Een belangrijke innovatie van blijvende aard was het oprichten

33. Bijlage art. 15 en 47.

van een volmolen door de belse drapiers. Nog in de 17e eeuw werden te Brugge lakens naar belse techniek vervaardigd.

W. VAN WAESBERGHE

BIJLAGE

29 april, 1585.

Ordonnantie over de regeling van de nieuwe draperie naar de techniek van Belle.

Actum den XXIXen aprilis, XVCLXXXV; present, Sebastiaen van den Berghe ende Jan le Febare.

De raadslieden sconinx - - -

Cueren ende statuten ghemaect by myn heeren van der wet der stede van Brugghe, up tstick van de draperie van den Belsche lakenen als 84, 78, 74 ende 68, alsnu te Brugghe ghedrapiert.

1. Eerst ende alvooren dat eenenyghelick, wye hy zy, poorter ofte vrende, ingheseten deser stede, gheoorlooft wordt te drapieren naer thutwysen van deses cueren, midts conditien dezelfven, tzy hier ofte helders waer hy ghewoent heeft, hem eerlicke ghedreghen heeft in zynen handele.
2. Item, elcken die wil drapieren up dese cueren, wordt ghehouden over te bringhen den dekin van de voors. draperie huerliedder name ende marck, om in den cuerbouck te stellen, up wat marck zy drapieren willen dat jaer, ende voorts alle jaere, naerdats den nieuwen dekin ghemaect zy; ende zo wie tselve niet en dede, zal men hem tvonnesse van den lakenen die hy drapieren zal, ontsegghen, ende zulle deselfve, overbringhende huerliedder marck in handen van den dekin, ghehouden worden eedt te doene dese cueren te observerene.
3. Item, van dese draperie, hier onlancx gheplant es, wordt den dekin ende eedt ghehouden altoos alf juillet over te ghevene eenen nieuwen dekin ende eedt, ende alle inconvenienten by ghescrifte over te leverene, die up de draperien ghevallen zyn, ten fyne dat, vóór alf ougst, by myn heeren van der wet eenen nieuwen dekin ende eedt ghestelt mach zyn, ende de inconvenienten gheredresseert vóór tvermaecken van de wet, zo de zacken alsdan in varssche memorie zyn, naer de costume van Ryssele, Meenen, ende andere platsen waer draperie es.

4. Item, men zal moghen draperien vier distincte soorten, als 84, 78, 74 ende 68, up vier distincte monsteren, zowel van wolle blaeuwen als van zwarte lyten [?] in tlaken, die myn heeren vander wet, daerup regardt ende warandatie hebbende, onder hemlieden houden ende bewaeren zullen.
5. Item en zal eenen drapier niet moghen eenighe wolle updoen, zonder dat alvooren de wulle ghevisiteert zy van den warandeerdens van der wulle, daertoe gheordonneert ende gheëdt van myn heeren van der wet.
6. Dat men gheen wolle, bezeut zynde ofte ghevort, en zal moghen te wercke legghen, up de verbuerte van L ponden parisisen, nochte en zal men niet vermoghen eenighe vlocken ofte andere onghoorloofde wulle als plotwullen, vachtwullen, lamwullen ende dierghelycken, minghelen, omme daeraf lakenen te makene van zeghele, up de boete als vooren, ende ghedeclareert te wesen inhabyt omme eenighe draperien jofte stylen te doene binnen Brugghe.
7. Zullen oock ghehouden wesen de drapiers te kennen te ghevene an de warandeerdens van de wulle, als zy eenighe wolle zullen ghecocht hebben, omme die by den warandeerdens te visiteeren, eer zy die in wercken legghen; up de boete van 3 lb. par. van elcke baele, tzy halfve ofte gheheele.
8. Item, zo de voors. drapiers manieren zouden eenighen lakenen te maken van fyne limister of marche wollen, omme daervooren te vercoopene, zal moeten tzelfde ghedruct zyn up tloot van den lakenen, midts conditien dat, zo wien die zeghele van limister ofte marche zal willen hebben, en zal gheen ander wollen in zynen huise moghen updoen dan limister ofte marche, tot anderstont dat het latste laken van diere wolle up tghetauwe zy, up de verbuerte van zyne zeghele, zoo verre als de wulle toucheert.
9. Zullen oock de zeghels van 84, 78, wesen van tinnen in de vormen, zoo die nu zyn, ende van 68 van loode in tlaken gheghoten.
10. Item en wordt oock niet gheoorlooft, omme te eviteren alle fraude, dat eenich drapier, drapierende up dese cueren, zal vermoghen te drapierene sayen, bayen, greynen of stickwercken, halfve noch gheheele, up de boete van 20 ponden parisisen van elcken stucke, ende bovendien ghecorrigeert te zyne ter discretie van scepenen, want een ambacht wel ghedaen, bastant ghenouch es om een meestre met zyn mesnaige volle werck te leveren, ende es omme te weeren alle oorsaken van minghelinghe van wolle ende ghaerne.

11. Ende anghaende tambacht van der weverie, men en zal niet vermoghen eenighe lakenen te wevene, zonder alvooren de rieten ghevisiteert te zyne, of deselve huerliedder behoorlicke breedte ende ghetal hebben, ende gheteekent zullen weesen met alsulcken teekene als tghetuughe van dezelve lakenen wesen zal, ende als men up denzelven lakenen in een pyploot drucken zal aleer men de lakenen van den ghetauwe trecken zal, ende van den cam afsnyden zal; up de boete van X lb. par. ende arbitraire correctie; ende moet oock de wevere in tlaeken weven tmarck van de drapier, ten fyne elck zyn laken kennen mach.
12. Item, dat de lakenen, 68 gecampt zullen lanck moeten zyn, 45 ellen, niet min dan 43 ellen gheweven zynde, up de boete, corter bevonden zynde van elcken vierendeel, IV . par. by den wever te verbuerene, de gheheele ende halfve lakenen, ten advenante.
13. Item en zal den wever niet vermoghen eenighe drommen van de lakenen af [te] sniden, dan een quartier scarp, met den cnoop ontdaen, commende met den drom ter perse; up de boete van III lb. par.
14. Item, de lakens ghecammert 84, 78, 74, zullen de gheheele, raeu, lanck moeten wesen, 42 ellen, ende niet corter dan 40 ellen, up ghelycke boete als vooren, corter bevonden zynde, heele ende halfve, ten advenante.
15. Item, de loyers zullen de rauwe lakenen trecken over een perse, ende visiteren ofse wel gheweven zyn, zonder nepen, snorlen, paddevoeten, dobbeschoten ende uutloopende ghaerne, van een alf vierendeel lanck, of gaten; up de boete van elcke nepe, snorle, paddevoet, dubbelschote, XII d. par., ende van een gat, één grooten.
16. Item, dat negheen drapier of wever en vervoordere hem van nu voorts eenich ander ghaerne te scheerene noch inne te slaene in de keten van den lakenen, tzy wolle blaeu, oft in tlaecken nichtemeer van linister, fyne marche, ofte van Spaensche wolle, dan van eender smoutte ende eender finichede ofte sorte van wolle, up de verbuerte van elcken drade, X s. par., ende tlaecken ghecorrigeert.
17. Item zal de wevere boeten van elck dinne hende, van elck quartier, X grooten; van dinne middel, wart 20 grooten; al te dinne, XL grooten; zal men de lakenen, behoorlick gheweven zynde ende wel ghecruust, tloot gheven, betaelen by den wever, II grooten voor tloot.
18. Item, by ghevalle van ghebreke van ghaerne tot den inslach,

- zo en zal gheen drapier moghen up tlaste hende van den laeckenen eenich andere ghaerne inneslaen, dan met behoerlick teecken ende interbate, ten fyne de jüge niet gheabuseert en zy, omme tzelfde, ghedrapiert zynde, af te loyen; up de verbuerte van III lb. par.
19. Item zullen die van den eede de laeckenen, raeu ter persen commende, van de wever, meten; ende die te cort bevonden worden, boeten VI grooten, van elck vierendeel.
 20. Item zullen alle de scheerecken, daer men dese laeckenen up scheeren zal, ghebrant moeten zyn boven, daer men zal beghinnen scheeren, ende onder, daer den telnaghel staet, met den teecken van de leeu deser stede; ende dat den ondersten scheede, daer den telnaghel innestaet, niet meer ghaten hebben en zal dan IIII; te wetene, daer men de '68' up scheert, ende dander twee, daer men de ander soorten up scheert; ende en zal men niet moghen scheeren, dan up het ghebrant scheerecke.
 21. Item, dat de laeckenen raeu zullen ghevisiteert worden van de deken ende van den eedt, mannen hem dies verstaende, daertoe van myn heeren gheordonneert, alheer men die zal moghen svolders zenden, ende ter correctie van scepenen; welcken mannen zullen toezien omm tqade werck, effen werck, ende anderssins, naer de maniere te Belle gheuseert; ende en zal de wever die binnen zynen huuse niet langher moghen houden dan totten eersten naevolghenden loydach, up de boete van XL grooten, zonder ter raeuwe perse te bringhen.
 22. Item, den drapier en zal niet vermoghen eenighe grouffer henden in tachterste van den lakenen te maecken dan het voortse hende; ende bevonden zynde zo in ketenghaerne of inslach eenich grouwer ghaerne dan tbehoort, zal dat laecken tloot onseyt worden, ende boeten III lb. par.
 23. Item moeten oock alle de «84», tzy wulle blau, raeu blaeu, wit ende zwart, blyfven neghen quartier breet met de lyste, es te wetene, acht quartier ende alf breet binder lyste, up de verbuerte van ghecoppeert te wordene.
 24. Item moeten oock alle de «78» breet wesen 8 quartier ende $\frac{3}{4}$ met de lyste, ende binder lyste, 8 quartier ende een taillie, up verbuerte als vooren.
 25. Item moeten de «74» breet zyn 8 quartier ende half met de lyste, ende binder lyste ten minsten 8 quartier breet min een taillie, up verbuerte als vooren.
 26. Item, de «68» moeten breet wesen, 8 quartier met de lyste, ende binder lyste, 7 quartier $\frac{1}{2}$; up de boete als vooren.

27. Dat den drapier, de laeckens ghereet hebbende om te vullene, die zal vermueghen te doen vullen metter muelen ofte metten voeten, tzynde cuere; dies zullen de ghevulde lakenen moeten hebben ghevult metter muelene, een muelene, ende ghevult met de voeten de caerde, voor een tusschenscheet [?]
28. Item, de laeckenen, bevonden zynde niet behoerlick ghevult met der muelene, en zal men mueghen verbeteren met de voeten, up de boete van thien ponden parissisen [sic], ende correctie van de heeren.
29. Dat alle laeckenen, raeu, niet dicke ghenouch bevonden, bydien gheteeckent zullen met een teecken daertoe gheordonneert, een «d», ofte anderssins, zullen boeten van elcken sticke, XII grooten, ende met twee «dd», XXIII s. par.
30. Item, alle de laeckenen, niet bevonden zuver zo zy behooren, ofte niet gheruwet ende ghestapelt naer de heesch, zal men doen verzuveren; ende niet verzuvert zynde, zullen boeten IIII s. par.; ooc tzelfde van ruwen ende stapelen.
31. Item, zo wanneer eenighe laeckenen bevonden worden noodich te doen crempen, om thuut stellen van langhde of breedte, zal den juge die moghen upnemen om te doen crempen, daer them belieft.
32. Ende indien bevonden worden de voorn. laeckenen crempende in de langhde meer dan een vierendeel, zal boeten, boven elck vierendeel dat meer crempen zal, vier ponden grooten; ende indien tzelfde laeckene crompe een elle, zal boeten 20 ponden par., ende correctie van scepenen.
33. Item, indien eenighe laeckenen crompen een vierendeel in de breedte, zal voor dien betaelt worden van boete, 12 lb. gr., ende ne zal dat laecken, zo ghecrompen zynde, bevonden dan smalder dan het behoort, zynen zeghel verliessen.
34. Item zullen de «84» laeckens, zowel roo lyste, raeu, blaeu, als andere, hebben over elcke zyde XXIII lystedraden, ende den «78», XX. Item, den «74», XVIII lystedraden, wel min maer niet meer, up de boete elcken draet dier meer es, vyf grooten vlaems.
35. Item, omme de laeckenen te metene, zullen gheordonneert worden IIII stedemeters, indien tnoodt werdt, die daertoe gheeedt zullen worden, ende de langhde daerup slaen, waertoe ghemact zullen worden, 50 boutten.
36. Item, omme dies, dat men up zekere voet zoude moghen drapieren zoo van finicheyt in wollen blaewen, raeu blaewen, zwarte ende witte, zo zal men van elcke sorte van de cuerlicste

- lakenen houden een scabbe, ende dat van een alf elle, waerof die van loyen houden zullen deen helft, up den rick ghecloven, ende dander helft wel nauwe bewaren in de tresorie, in een dose.
37. Item, dat alle deguene, tzy poorter of vremde, die drapieren willen, zullen moghen wercken zyn selfs laeckens, bereeden ende bestellen tot zyne prouffyte, maer niemants anders goet, behoudens dat tzelve huerlieder werc blyfve subject der warandation ende zeghelen; ende dat zy gheene sticken en zullen moghen tschepe scheeren, niet meer zyne eyghene dan van andere lieden, ende dat hemlieden niet en gheoorloven gheene andere laeckenen te scheerene dan haerlieder eyghene laeckenen, noch eenighe sticken van laeckenen, niet meer voor hemlieden zelve dan voor andere, up de boete van XXIII lb. gr., ende midts betalende XX grooten sjaers, ten prouffyte van den ambachte van de droochsceders.
 38. Item, dat alle deghuene die drapieren willen up dese cueren, zullen moghen wercken met drie ghetauwen ten hoogsten, tot voorderinghe ende contentemente zoo van de drapiers als wevers deser stede, ghevende tot den aermen verweecten, zo wel dander draperie-neeringhe deser stede, als tot den aencommende vrimde draperie-verweecten, II grooten de weke, van elck ghetauwe, daerinne oock verbindende de nieuwe draperien.
 39. Dat alle de wevers van der draperie, haerlieder ambacht wel connende, zullen vermoghen alle jonghers, zowel vrimde als andere, daerinne te stilerene, ten fyne dat, by faulte van jonghers ende werckghesellen, de neeringhen niet en worde verachttert, behouden dat zy ghehouden worden te betalen voor elck werckgeselle annecommende, XX grooten an tambacht van de wevers.
 40. Item, de laeckenen, ghewesen zynde te verscheeren, ende bevonden niet souffisantelick verbeter, zullen boeten telcker reyse, IIII s. gr.
 41. Item wordt oock verboden gheene wolle-blaeuwe of raeu-blaeuwe laeckenen, ofte gheblauwde laeckenen in flaeckene, uut der stede te voerene, up de verbuerte van 20 lb. gr. van elcken sticke, ende moeten hier gheschout worden up de voorn. boete, maer wel de witte, gheloyt zynde, met consente nochtans van deken ende eedt; ende die de witte laeckenen ongheloyt uutoerden, zouden verbueren XX lb. gr.
 42. Item en zullen de «84» laeckenen, nochte «78», langher moghen wesen dan XXXII ellen, up de boete van VI grooten van elcken quartiere, hebbende haer voor- ende achterlysten.

43. Item, de halfve oock niet langher dan XVI ellen, up de boete als vooren, omme bydien te eviterene alle fraude van rekenen.
44. Item zal elck laeckene, raeu, gheven ter loyen zoo voorseyt es, II grooten, ende zullen de cnaepen van der hoogher loye ende raeuwe loyen ghehouden wesen alle drie maenden voor den dekin ende eedt van den loye rekeninghe te doene, deelende de prouffytten daer bevonden zynde, elck onder zynen deken ende eedt.
45. Item, de laeckenen, wolle-blaeu, raeu-blaeu ofte andere ghe-meeden, ende up gheverruwede laeckenen ter loy commende, in dien ghevalle dat die van den loye daerinne vynden eenighen ghaeten, quade plecken, ghetravilleert ofte gheschuert in tlaeckene een alf vierendeel groot binnen de lyste, zodat men daer duere een dumme steken zoude, ofte meer, zoude jeghens tzelve gat hanghen een overlout, daervooren den drapier betaalen zal, XII s. par., ende zal den drapier ghehouden zyn den coopman af te slaene een vierendeel laeckens.
46. Item zullen de laeckenen evenwel moghen ghesneden zyn up grouf, qualick gheweven, qualick ghevolt, qualic ghepersiert, of qualic ghemeeten, waerof den dekin ende eedt mach compensieren de wercklieden ende drapiers, naer de heesch van zaecke; te ghane alle de voors. boeten tot prouffyte van den aermen deser stede.
47. Item, de loyers zullen hebben van elck laken, alf ofte gheheel, II grooten, den cnape 1 grooten, den meter I grooten, enden den gieter V grooten.
De voorn. poincten van kueren staende te meerderen, te minderen, ende oock te nieten te doene ter discretie van der wet, nu zynde, ende hier naermaels wesende, naer costume in ghe-lycke onderhouden.

— — —

Brugge, Stadsarchief, *Hallegeboden 1584 - 1596*,
fol. 150 - 153.